

Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi

Abant Journal of Cultural Studies

2023, 8(15): 44-48

Richard Sennett ve Yeni Kapitalizmin Kültürü: Bir Kitap İncelemesi

Sennett and the Culture of the New Capitalism: A Book Review

Begüm AKDENİZ ADIYAMAN ¹

Geliş Tarihi (Received): 06.04.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 28.04.2023

Yayın Tarihi (Published): 30.04.2023

Öz: Kapitalizmin yapısal özellikleri üzerine yapılan incelemeler zamanla yerini kapitalizmin geçirdiği değişim ve dönüşüm analizlerine bırakmıştır. Elbette kapitalist sistemin değişen çehresi sadece iktisat odaklı değildir. İş yaşamında, aile yaşamında, insanların bir işe yaramama ve sistemin dışında kalma endişesi gibi unsurlarla hayatın her alanında hissedilen bir değişim söz konusudur. Bu nedenle kapitalist sistem farklı disiplinler tarafından analiz edilmektedir. Değişen kapitalist sistemin kapsamlı ve sistematik eleştirisini yapan isimlerden biri de Richard Sennett'tir. Bu çalışmanın amacı Richard Sennett'in Yeni Kapitalizmin Kültürü adlı kitabının bir değerlendirmesini yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Richard Sennett, Yeni Kapitalizm, Sosyoloji

&

Abstract: The studies on the capitalist system have been replaced by the analysis of the change and transformation of capitalism over time. Of course, the changing face of the capitalist system is not only focused on economics. There is a change felt in all areas of life, with elements such as business life, family life, people's anxiety about being useless and being left out of the system. For this reason, the capitalist system is analyzed by different disciplines. One of the names who made a comprehensive and systematic critique of the changing capitalist system is Richard Sennett. The aim of this study is to make an evaluation of Richard Sennett's book The Culture of New Capitalism.

Keywords: Richard Sennett, New Capitalism, Sociology

Atıf/Cite as Akdeniz Adıyaman, B. (2023). Richard Sennett ve Yeni Kapitalizmin Kültürü: Bir Kitap İncelemesi, Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 8 (15): 44-48.

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akader>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2016 – Bolu

¹ Arş. Gör., İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, e-posta:akdenizbegum@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5142-2145

Yeni Kapitalizmin Kültürü- Richard Senetti, Beşinci Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, Çevirmen: Aylin Onocak, 137 sayfa.

Sömürgecilik yarışının hız kazandığı dönemlerde ortaya çıkan kapitalizm, yüzyıllar boyunca toplumlardaki değişimleri tetikleyerek ya da değişimlerden etkilenerek farklı formlarda günümüze kadar gelmiştir. Kapitalist sistem, sadece üretim yöntemlerini ve tüketim alışkanlıklarını etkilemekle kalmamış insanların yaşam biçimlerini, hayatı anlamlandırma tarzlarını hatta gündelik kaygılarını değiştirmiştir. Richard Sennett, Yeni Kapitalizmin Kültürü adlı çalışmasında bahsi geçen değişiklikleri tartışmıştır. Eser, Sennett'in 2004 yılında Yale Üniversitesi'nde etik, siyaset ve ekonomi konuları hakkında vermiş olduğu konferansların bir derlemesidir. Bu çalışma "Bürokrasi, İşe Yaramazlık Kâbusu ve Yetenek, Siyaset Tüketimi, Zamanımızda Toplumsal Kapitalizm" olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

Kitabın genelinde kurumların nasıl değiştiği, beceri toplumunda gereksiz kılınmak ve diğer insanların gerisinde kalmak gibi kaygıların nasıl bir bağlantı içinde olduğu, siyasi tutumlar ile tüketici davranışı arasında ne türden bir ilişki bulunduğu gibi konular üzerinden kapitalizmin yeni formu değerlendirilmiştir. Kapitalizmin yeni formunu değerlendiren pek çok düşünür Bauman'ın akışkan modernite kavramını baz alarak bu yeni formun akıcı bir özgürlük kattığını ifade etmektedirler. Sennett ise yeni kapitalizmin iş-yetenek-tüketim sarmalında oluşmuş olan formunun insanları özgürlüğe kavuşturmadığını aksine bu sarmala hapsedtiğini düşünmektedir.

Yazar, "Bürokrasi" başlıklı bölüme (s.19-62), Karl Marx'tan günümüze kapitalizmin değişimini değerlendirerek başlamaktadır. Ona göre Marx'tan günümüze kapitalizmde değişmeyen tek unsur istikrarsızlık olmuştur. Bu istikrarsızlık bizleri Joseph Schumpeter'in yaratıcı yıkım kavramına götürmektedir. Yaratıcı yıkım ilkesi gereği artık yatırımcılar hızlı karar almak zorundadırlar, ayrıca fabrikalarda açılma, kapanma, taşınma gibi bir hareketlilik söz konusudur. Bu hareketlilik işçilerin sürekli göç etmek zorunda kalması anlamına gelmektedir. Kısacası piyasalar hareketli, karmaşık ve istikrarsız bir hale gelmiştir.

Piyasaların hareketliliği sadece iktisadi faktörlerle açıklanamayacak kadar komplikedir. Eskiden çok uluslu şirketlerde ulus-devlet politikası hâkim iken bugün çok uluslu şirketler dünyanın her yerinden yatırımcılarla çalışmaktadırlar. Bu da onları karmaşık bir mülkiyet formuna kavuşturmuştur. Bu nedenle şirketler artık tek bir ulusun çıkarlarına hizmet etmemektedirler. Bu yeni form, çok uluslu firmalara görece bir hareket imkânı da sağlamaktadır. Çok uluslu bankalar bu duruma örnek verilebilir. Artık bir banka, bir ülkede bürokratik bir engele takıldığında bu engeli diğer ülkedeki ortağı ile aşabilmektedir. Kitapta bu duruma Shell üzerinden örnek verilmiştir. Shell, çok uluslu yapısıyla hem Hollanda'nın hem Britanya'nın siyasi sınırlamalarından kurtulmuştur. Sonuçta yeni kapitalizmde uluslar ekonomik değerlerini kaybederken çok uluslu firmalar değer kazanmaktadır.

Yazarın gözlemleri piyasaların değişen yapısıyla sınırlı değildir. Örneğin sivil toplumun XIX. yüzyılın sonlarına doğru askerileştiğini, şirketlerin de buna benzer şekilde evrildiğini ifade etmektedir. Şirketlerin işleyiş biçimleri, kişilerin konumları ve iş tanımlarının netliği orduların iç mekanizmasını anımsatmaktadır. Yazar bu noktada Prusya ordusunu örnek göstermektedir. Avrupa'da pek çok orduda, kişilere yeteneklerine bakılmaksızın rütbe verilirken; Prusya ordusu işlerin doğru yapılmasına önem vermekteydi. Bu nedenle emir komuta zinciri diğer ordulara göre daha sıkıydı ve askeri rütbelerin görevleri kesin çizgilerle tanımlanmıştı. Otto Von Bismarck döneminde bu askeri model, zamanla sivil toplumda da uygulanmaya başlanmıştır. Amaç, elbette devrimin önlenmesiydi. Bismarck'ın Alman işçilerle yapmayı amaçladığı toplumsal sözleşmede statüler, kişiler bir piramit modelinde kendine yer bulacak şekilde verilmekteydi ve herkese toplumda bir yer vaat edilmekteydi. Piramidin alt kademelerine indikçe insan sayısı artıyordu. Piramit sistemi özellikle alt katmanlara hep daha fazla insan dahil olacak şekilde dizayn edilmiştir. Bu sayede daha çok insan toplumda kendine yer bulacaktır. Elbette giderek obezleşen katmanların kişileri katmanlara katarak pasifize etmek gibi bir amacı vardır. Yazar konuyu buradan günümüz kapitalizmine bağlamaktadır. Kişiler ne kadar fakir olsalar da toplumda adı konmuş

bir konumları varsa isyan etmeleri o oranda azalmaktadır. Konumunu bilen ve o aidiyetliği hisseden bir işçinin ayaklanması toplumdaki yerini bilemeyen ve ona anlam veremeyen bir işçinin ayaklanmasına göre çok daha zordur. Toplumsal kapitalizm denilen kavram tam olarak budur.

Buna ek olarak askeri toplumsal kapitalizmin temelinde zaman mevhumu bulunmaktadır. Zaman ussallaştırılarak insanın kariyer yolunu uzun vadeli görebilmesinin önü açılmıştır. Artık kişi, kariyer basamaklarını tırmanırken gelecekte hangi aşamalarla karşılaşacağını öngörebiliyor, bir kurumda yıllarca çalışabiliyor ve kazancında artış oldukça mülk edinebilmesi imkanı hale geliyor. Burada hayali bir merdiven düşünülebilir. Kişi çalışma yaşamı boyunca o merdivenden isterse çıkar, isterse iner, isterse olduğu yerde kalır fakat ana fikir kişinin üzerinde durabileceği bir merdivenin her zaman var olmasıdır. Günümüzde ise ömür boyu istihdam yoktur, kariyerin tek kurumda ilerlemesi oldukça zordur. Devletlerin sosyal yardım ve güvenlik ağları daha kısa vadeli ve istikrarsız hale gelmiştir. Bu nedenle kişi ancak ondan beklenenden fazlasını yaparsa sistemin içinde kalır ve yükselir. Piramit modelinde ise ussallaştırma vardır. Yukarı çıkıldıkça denetleyen kadrosundaki sayı giderek azalırken, aşağı inildikçe güç azalmaktadır fakat güçsüz dahi olsanız bu sistemde sınırdan kalarak, sadece size tanımlanan işi iyi yaparak başarılı olabilirsiniz. Kısacası piramit modelinde içermek ön plandayken, yeni düzende verimlilik ön plandadır. Bu sebeple Bismarck'çı anlayışta çizgiden çıkılmamalıdır, yeni modelde ise sınırlar aşılmalıdır.

Kitapta tüm bu isimlere ek olarak Max Weber'den de sık sık bahsedilmektedir. Yazara göre Weber, Bismarck'ın fikirlerinden etkilense de onun sivil kurumların askerileştirilmesine tam anlamıyla hayranlık duyduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Weber, piramit mantığında toplumsal adalet olduğunu düşünmekte fakat bürokratik istikrar konusuna şüpheyle yaklaşmaktadır. Sonuçta bürokrasiler doyumunu erteleme disiplini kazandırmaktadır. Yaptıklarınızın sizin için önemli olup olmamasına değil, şimdi itaat ederek gelecekte ödül kazanacağım fikrine odaklanmanızı sağlamaktadır fakat bu erteleme alışkanlığı bir süre sonra doyumun ölümden sonraki yaşamla ilişkilendirilmesine kadar gitmektedir. Ayrıca artan bürokrasi rasyonelleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır ve topluma makinenin çalışma prensibine benzer bir örgütlenme sunmaktadır. Böylesi bir idari aygıtta çalışan birey yaratıcılığının köreldiğini, monoton evrak işlerinde boğulduğunu hissedebilir ki Weber, bu durumu demir kafes olarak kavramsallaştırmaktadır (Sosyoloji Kitabı, 2017, s.41-43). Demir kafes diğer açıdan ise kaostan sağ çıkmayı sağlayan bürokrasi anlamına gelmektedir. Bürokrasi istikrar olarak kabul edilir ki bu bir yanılsamadır; çünkü toplumsal kapitalizmin bürokratik yapısı öngörülmemiş yaralar almıştır. Peki demir kafese ne oldu? Boston Woods Para Anlaşmasının bozulmasıyla piyasada eşi benzeri görülmemiş bir servet kolayca hareket edebilir hale gelmiştir. Öncelikle bankacılık sektörü dönüşmüş ve sektör uluslararası forma kavuşmuştur. Örneğin City of London artık Britanya kurumu değildir ve ulus devlet çıkarlarıyla da bir ilişkisi kalmamıştır. Ardından iktidarda değişiklikler başlamıştır; çünkü yatırımcılar kısa vadede sonuç almak istiyorlardı. Sabırsız sermaye olarak adlandırılan bu yeni oluşumda istikrar zayıflık işareti olarak görülüyordu. Artık yöneticiler kendilerini sürekli yeniden tasarlamalıydılar, bu hıza yetişemezlerse güç kaybederlerdi. Son olarak teknolojideki değişimler demir kafese üçüncü darbeyi vurdu. Teknoloji beraberinde otomasyonu getirdi. Bu da yukarıda obez bir şekilde kasti olarak büyütülen piramidin sonunu getirdi. Sonuçta artık tabanda fazla insana ihtiyaç kalmadı ve kitlelerin içerilmesi fikri temelden sarsılmış oldu.

Tüm bu tarihsel süreçte çalışma ve kariyer mantığı değişti. Doğrusal gelişmenin yerini bir yerden başka bir yere sıçramaya istekli dahası sıçramak zorunda olan insanlar aldı. Buna ek olarak şirketler bazı işlerini danışmanlık firmalarıyla bazı işlerini ise doğrudan taşeron işçilerle yapmaya başladı ki bu da şirketler için katmansızlık; çalışan için ise geçicileştirme anlamına gelmektedir. Doğrusallığın bozulması, katmansızlaştırma ve geçicileştirme sarmalında şirketlerin zamanları daraldı. Artık işler küçük fakat her zaman aciller. Kısa vadeli ve görev merkezli bu anlayış çalışanların çalışma şeklini de dönüştürdü.

İş hayatını ve doğrudan kişisel yaşamı etkileyen yapısal değişiklikler beraberinde düşük kurumsal sadakat, işçiler arasında enformel güvenin azalması ve kurumsal bilginin giderek zayıflaması gibi sonuçları barındırmaktadır. Aslında bugün beyaz yakalılarının durumu da tam olarak budur. Bilhassa Türkiye'de artık

diplomalı enflasyonu oluşturacak kadar üniversite mezunu olması pek çok mesleğin piyasa değerini düşürmektedir. Artık pek çok mühendis, öğretmen, avukat, akademisyen özellikle özel sektörde oldukça düşük ücretlere çalışmaktadır fakat hâlâ üniversiteye girişte bu bölümler çokça tercih edilmektedir. Dahası düşük ücretlere ve özel sektörün kaygan zeminine rağmen bu meslekleri icra edenlerde isyan etme oranı oldukça düşüktür. Yazar da buna benzer bir örnek vermiştir. Chicago ve Londra'da kötü koşullarda ve düşük ücretlere çalışan öğretmen ve hemşirelerle yaptığı görüşmelerde kişilerin memnuniyet düzeylerinin oldukça az olduğunu fakat buna rağmen faydalı şeyler yaptıklarına dair inanç ve bir fark yarattıklarına dair fikirleri olduğunu görmüştür. Yazar için bu fikirler bir yanılısamadır fakat bu yanılısma olmadan da ilerlemek mümkün değildir. Yazarın kitap boyunca günümüze uyarladığı ve günümüz kapitalizmini analiz ediş şekli oldukça başarılı olsa da maddi olarak tatmin etmeyen bir mesleğin manevi olarak sağladığı tatminin yanılısma olduğu düşüncesi tartışmaya açıktır; çünkü kişilerin öncelikleri ve beklentileri farklıdır. Bu noktada faydalı şeyler yaptıklarına dair inanç yanılısma olmaktan daha fazlasıdır. Uzun yıllar boyunca inşa edilen kariyer yolu birkaç dinamiğe indirgenemeyecek kadar kapsamlı ve elbette kişiye özeldir.

Buna ek olarak yazarın psikoloji bilimine olan ilgisini yazı boyunca görmek mümkün. Kaygı ve korku arasında farkı tanımlayarak bunu tüm anlatısıyla başarılı şekilde bağlamıştır. Kaygı, olabilecek ihtimallerle ilgili olarak kötü tanımlanmış koşullarda ortaya çıkarken; korku olacağı bilinen şeylerden kaynaklanır. Bu nedenle piramit modelinde bireylerde korku hâkimken günümüz dünyasında kaygı vardır. Bir piramit tarafından kapsanmış birey işini yapar ve köşesine çekilebilirdi. Fakat artık bireyleri kapsayan şirketler yok, görevler geçici ve gelecek belirsiz. Yazar görüşmelerinde bu sistemde belirsizliklere karşı toleransı yüksek kişilerin daha başarılı olduklarını görmüştür. Sonuçta yeni sayfa tezi insanları demir kafesten kurtaracağını vaat etmiş olsa da sadakat, kurumsal bilgi ve enformel güven azalmış, toplumsal olan her şey küçülürken kapitalizm farklı bir formda olduğu yerde kalmıştır.

Kitabın diğer bölümü olan "İşe Yaramazlık Kâbusu ve Yetenek" (s. 63-94) kısmında kentlerin yoğun göç almasından ve insanların işsiz kalmasından bahsedilmektedir. İşe yaramazlık kâbusu küresel emek arzı ve otomasyon etrafında gelişen modern bir tehdittir. Buna ek olarak günümüzde iş arayışı da şekil değiştirmiştir. Kariyere başlarken ve kariyer rotasında kişiler çok kez sınanmaktadır. Tüm değerlendirmeler ve testler bir noktada yetenekli olanı ödüllendirmek gibi görünse de istenen düzeyin altında kalanlardan "kurtulmak" adına dayanak vazifesi de görmektedir. Yazar burada Pierre Bourdieu'ya atıfta bulunmaktadır. Bourdieu bu duruma temayüz adını vermektedir. Zamanla temayüz nedeniyle toplumda kısıtlı bir kesim dışında büyük bir kitle sessizce işlemez duruma gelmektedir. Bourdieu için bunun amacı ışığı seçkinlerin üzerine vererek kalanları gölgede bırakmaktır. Enformel güvenin azalması ve sadakatin yok oluşuyla birikmiş deneyim aşınmaktadır. Bu duruma kabiliyet konusunun da dahil olması eklenmiş ve insanlar arası bitmek bilmeyen kıyaslama kişisel hale gelerek kaygıyı daha da arttırmıştır.

"Siyaset Tüketimi" başlıklı diğer bölümde ise yazar (s.95-125), ekonomi ve siyaseti bir potada eriterek insanları siyaset tüketicisi olarak ele almıştır. Ekonomi bu zamana kadar siyaset için gerek duyulan enerjiyi soğurmuştur. Çünkü özellikle fabrika işinin ağırlığı, insanı harap eden meşakkati insanda başka bir dünya mümkün mü sorusu üzerine düşünebilecek hâl bırakmamaktadır. Bu durum günümüzde tüketme duygusunu da kapsayacak şekilde form değiştirmiştir. Sennett kitapta bu durumu şu örneklerle açıklamaktadır: Eskiden eskimiş bir ayakkabı onarılırken artık orta gelirli bir aile onarmaktansa çöpe atmayı ve yenisini almayı düşünmektedir. Hatta zaten hâli hazırda başka bir sürü ayakkabıya sahiplerdir. Ya da insanlar artık hafızasında on binlerce şarkıyı saklayabilen (asla o kadar şarkıyı dinleyemeyecek olmalarına rağmen) ipodlar satın almaktadır. Yazarın bahsettiği kendini tüketen tutku tam olarak budur. Yazar konuyu siyasete şu şekilde bağlamaktadır; iş hayatında olduğu gibi siyasi politikalarda da artık tüketim zihniyeti söz konusudur. Tüketme kültürü, kolektif ilerlemeyi değil, kişisel değişimi önceliklendirmektedir. Yeni kapitalizm tek tek olaylara ve hızlı işlere odaklansa da siyaset süregiden ilişkileri geliştirmek ve deneyim biriktirmek zorundadır.

“Zamanımızda Toplumsal Kapitalizm” isimli son bölümde (s.126-137) ise yazar tüm fikirlerini toparlamıştır. Sennett, en başta bahsetmiş olduğu ordu mantığı ile gündelik yaşam mantığına bir kez daha değinerek bürokrasinin insanları hem birleştirdiğine hem de onları ezdiğine vurgu yapmaktadır. Askerileşen kapitalizmin sırrı demir kafeslerin hem bir hapisane hem bir ev olabilmesidir. Anlatının ilerlemesi deneyimin birikmesidir. Süreçte zaman çerçeveleri kısa ve istikrarsız hale geldikçe insanlar için anlatı ilerlememektedir. Fakat anlatının ilerlememesi ve bunun getirisi olan güvensizlik bürokrasinin yeni formunun başına gelen alelade bir şey değildir. Bu zaten amaçlanmıştır. Fakat her ne kadar anlatı ilerlese ve belirli bir deneyim birikse de eski kapitalist sistemin de kendi içinde çok fazla sorun bulunmaktadır. Kitapta bu kısımlara değinilmediği görülmektedir.

Bu bölümde statü kavramından da bahsedilmektedir. Statü, işe yaramama kaygısı taşıyan insanın kaygılarını azaltmaktadır. Her türlü güvencesizliğe rağmen bazı işlerin yapılmaya devam edilmesindeki ısrarda bu motivasyon vardır. Motivasyonun kaynağı sadece topluma faydalı bir iş yapmak değildir, bu aynı zamanda toplumda tanınmanın ve yer edinebilmenin bir yoludur. Bu nedenle işe yaramak söz konusu olduğunda kurum tarafından bahsedilmiş olması önemlidir. Bu insanların bağlılıklarını arttıran önemli bir faktördür ve Sennett’a göre bağlılık yeni kapitalizmin ideal haline getirdiği çalışanda ya da yurttaşta yoktur. Fakat menfaat gözetmeyen bağlılık toplumsal olarak gereklidir çünkü ancak bu kişileri duygusal olarak güçlendirir ve hayatta kalma mücadelesini kazanmalarını sağlayabilir.

Sonuç olarak Sennett, bu kitabında kapitalizm, yeni kapitalizm, tüketim, siyaset, bürokrasi hepsi başlı başına çalışma konusu olan makro düzeydeki unsurların birbirleriyle olan ilişkisini oldukça özgün tespitlerle açıklamaktadır. Kurumların yapısındaki değişiklikleri açıklarken sadece iktisadi olarak ele almamış, konuyu kültürel bağlamda harmanlayarak okura daha geniş bir perspektiften bakabilme olanağı vermiştir. Öte yandan kapitalizm ve yeni kapitalizm arasındaki farkı özellikle aidiyet eksikliği açısından okusa da aidiyet eksikliği sanayi dönemi kapitalist sistemde de mevcut olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Kitap boyunca iş hayatında olan ve o hayata atılmaya çalışan milyonlarca insanın hissettiklerini oldukça başarılı şekilde kuramsallaştırmıştır. Yeni kapitalizm modeli özgürlük vaadinde bulunmuş hatta nispi bir özgürlük sağlamıştır fakat bugün teknolojinin de ilerlemesi ve bilgisayar karşısında pek çok işin yapılabilir olmasıyla gelen esneklik belirsizliğe de neden olmuştur. Bilgisayar ekranının diğer tarafında çalışanları kontrol eden, iş veren, izinleri onaylayan veya reddeden kim? İşler bir şekilde yürüyor fakat yönetici kim? gibi sorular ortaya çıkmıştır. Sadakat yeni kapitalizmde irrasyonel bir tavır olarak görülse de bu değişiklikler bir anlatı oluşumuna ve kurumsal hafızanın oluşumuna engel olmaktadır. İşler bir şekilde ilerlemekte, çalışacak birileri mutlaka bulunmaktadır fakat kişiler kendilerini kurumlarıyla özdeşleştirememektedirler. Düşük kurumsal sadakat ve bugün turnover oranı olarak bilinen iş gücü devir oranı arttıkça kurumsal hafıza oluşmamaktadır. İşler ilerlemekte fakat karakteriyle iş yaşamını bağdaştıramayan insanın verimliliği düşmektedir.

Kapitalizmin eski formunda ancak tekrar çalışabilmek için güç toplayacak kadar vakti kalan ve sadece günü kurtaracak kadar para kazanan işçi düzen üzerine derinlikli düşünemiyordu. Kapitalizmin yeni formunda yaşayan insanlar için ise durum daha farklı fakat derinlikli düşünemiyor olmak hâlâ bir sorun. Çünkü bu sistemde artık her şeyin kolayca kaybedileceğine dair kaygı ve beraberinde gelen aidiyet eksikliği vardır. Öte yandan kitabın beyaz yakalı odaklı yazılmış olduğunu söylemek mümkün. Ağır hatta acımasız sayılacak koşullarda çalışan bir fabrika işçisinin ne sanayi döneminde ne de günümüz kapitalist sisteminde kendisine ömür boyu iş garantisi verilse dahi kuruma aidiyet duygusu hissedip hissetmeyeceği de irdelenmesi gereken bir husustur.

Kaynakça

- Sennett, R. (2021). Yeni Kapitalizmin Kültürü, Çev. Aylin Onocak. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
Sosyoloji Kitabı. (2017). *Rasyonalitenin Demir Kafesi*. 2.Baskı.